

KAZALIŠNA AKTIVNOST I IZVORNE KOMEDIJE MLADENA KERSTNERA

Ove godine 8. srpnja navršena je 70. godišnjica rođenja istaknutoga ludbreškoga, podravskoga i hrvatskoga kulturnoga pregaoca Mladena Kerstnera, glumca, redatelja i prije svega pisca svima nam, makar na prvi mah, poznatoga opusa o podravskome kraju i čovjeku utkanome u tri televizijske serije, "Mejaši", "Gruntovčani" i "Dirigenti i mužikaši", te kroz cijeli niz radiokomedija i kazališnih komedija. Tim povodom u Ludbregu, njegovu rodnome gradu, održat će se ove jeseni "Memorijalni znanstveni skup o životu i djelu Mladena Kerstnera" u organizaciji Pučkoga otvorenoga učilišta i Gradskoga poglavarstva grada Ludbrega (u vrijeme dok ovo čitate skup će biti održan). Hvale je to vrijedan pokušaj da se ime, a prije svega djelo, Mladena Kerstnera otrgne zaboravu u koji je, eto, stjecajem raznih okolnosti, potpuno nepravedno zapalo. Svakako da nije rijetkost u hrvatskoj književnosti, ali isto tako i u svjetskoj, da pojedine pisce i njihova djela privremeno prekrije veo zaborava, koji katkada može potrajati i malo dulje, sve dok se ne pojave oni koji će probati odgrnuti ga i otrti prašinu tamo gdje joj doista i nije mjesto. Mukotrpan je to posao, koji katkada ne mora uroditi ukusnim plodom, ali posao koji je u ovome času ponovnoga otkrivanja vlastite književnosti hrvatskoj znanosti o književnosti, bez ikakve dvojbe, najpotrebniji. I ovaj memorijalni skup, koji će svojom nazočnošću osnažiti renomirani hrvatski znanstvenici poput Jože Skoka, Stjepka Težana, Mije Lončarića, Ive Štinčića, te grupe nekih mlađih koja tek kroči nesigurnim putovima znanosti, predvođenih već istaknutim književnim kritičarom i teoretičarom iz Varaždina Denisom Peričićem, zagrebačkom dramaturgicom Zinkom Kiseljak, te mladim ludbreškim istraživačima Lidijom Katanom i Dubravkom Bilićem, smjera upravo to.

Bit će na tome skupu riječi o zaista različitim aspektima bogatoga Kerstnerova opusa, od njegova radiokomediografskoga, dječjega te napose onoga posvećenoga njegovom kapitalnome djelu "Gruntovčanima".

Bit će tu riječi o "Književnoj autentičnosti i prirodi humorističnosti u djelu M. Kerstnera", o "Kajkavskom jeziku u dramama i komedijama M. Kerstnera", o "Kajkavskim dijalozima, nji-

hovoj autentičnosti i dramaturškoj funkciji". Posebno je zanimljivo izlaganje "Dudek i slični likovi u hrvatskoj (kajkavskoj) i svjetskoj književnosti", zatim prilog o "Ulozi televizijske serije Gruntovčani u povijesti hrvatske televizije", te dvije zanimljive teme koje govore o Kerstnerovu manje poznatom dijelu opusa, o dječjoj književnosti i o njegovim radiokomedijama.

No, jedan manji segment, ali ne i manje važan, ostat će malo po strani. Riječ je, naime, o Kerstnerovom kazališnome životu i radu, koji je odigrao značajnu ulogu u njegovu kasnijem umjetničkome oblikovanju i stvaralaštvu. Nikako ne treba smetnuti s uma da je njegova velika ljubav oduvijek bilo kazalište i da je svoju umjetničku biografiju upravo i započeo na daskama koje život znače, kao kazališni glumac, a nešto kasnije se okušao i kao redatelj u Ludbreškome amaterskom kazalištu i Amaterskom kazalištu Slavonske Požege. Kazališnome je izrazu ostao vjeran cijelo vrijeme svojega umjetničkoga rada, kroz nekoliko uspješnih kazališnih komada, ali isto tako i kroz rad s amaterskim kazalištima u Zagrebu (amatersko kazalište Risa, Zeta) te uspješna suradnja na pučkim svečanostima vezanim uz Fašnik (u Križevcima i Samoboru).

Stoga je namjera ovoga rada popuniti tu malu prazninu i omogućiti štovateljima Kerstnerova umjetničkoga opusa potpuniji uvid u njegovo stvaralaštvo.

Prije nego se u potpunosti okrenemo Kerstnerovu kazališnome životu i radu, upoznajmo se ukratko s njegovim životnim i umjetničkim putom.

Mladen Kerstner rođen je 8. srpnja 1928. godine, dakle točno prije 70 godina, u Ludbregu, u jednoj od uglednijih i bogatijih građanskih obitelji. U rodnome je gradu završio i pučku školu, od 1935.-1939. godine. Nakon toga perioda mirno provedenoga djetinjstva uz rijeku Bednju i blage obronke Kalničkoga gorja, uz igru i druženje s vršnjacima iz gradskih obitelji, ali i onima iz bližih sela, započinje njegov životni put ispunjen stalnim putovanjima i mijenjanjima mjesta boravka. Nižu je gimnaziju završio u Zagrebu, od 1939. do 1943. godine, te se potom i upisuje na Trgovačku akademiju, koju pohađa do 1946. godine. No, već tada, a naročito pod kraj školovanja na Trgovačkoj akademiji pokazuje velike sklonosti spram umjetnosti, tako da je te godine već sasvim upoznao zagrebački kazališni život. Stoga nije ni čudno da se njegov nemirni, umjetnosti i umjetničkome skloni duh nije mogao pronaći u brojkama, proračunima i profitnim računicama, nego je svoju sreću i mir pokušao pronaći u okrilju Talije i Melpomene. Tako je 1946. započeo pohađati Zemaljsku glumačku školu u Zagrebu da bi već sljedeću godinu prešao na Akademiju za igralsku umetnost u Ljubljani u klasi Branka Gavella. No, i tu je proboravio samo kratko vrijeme te je neko vrijeme živio u Puli, a već sljedeće godine nalazimo ga, na "daskama" varaždinskoga Hrvatskog narodnog kazališta. Kraj petoga desetljeća ovoga stoljeća zapravo je početak Kerstnerovoga glumačko-redateljskoga lutanja po profesionalnim kazalištima i amaterskim kazališnim društinama. Tako se, po pričanju prijatelja, najprije nalazi u Bjelovaru (ali ne kao aktivni glumac), zatim u Ludbreškom amaterskom kazalištu, s kojim je postigao i zapažene rezultate, te u Slavonskoj Požegi (u tome je periodu kratko boravio u Zadru i Dubrovniku, ali isto tako bez angažmana). S preseljenjem u Zagreb, 1967. godine odlučuje se na hrabar korak i već sljedeće godine postaje profesionalnim književnikom. U to je vrijeme, pored

bavljenja kazalištem, neko vrijeme bio i knjižničarom (još pedesetih godina u Ludbreškoj knjižnici), i tajnikom Narodnoga sveučilišta u Ludbregu, i ugostiteljem (i danas je znan ludbreški restoran "Črn bel", kojega je on otvorio i neko vrijeme vodio).

Uza sve to, stalno se bavio i novinarstvom i humorom. Humor je već tada poprimio važno mjesto u Kerstnerovom umjetničkom poimanju svijeta, ali jedan specifični gorki humor, koji uvijek u kutu usana ostavlja i malo ironije i tjera nas da zavirimo i malo iza. Jer iza Kerstnerovoga su smijeha često suze. U tome je periodu uređivao i satirički list "Kerempuh", a neko je vrijeme bio i predsjednikom Društva hrvatskih humorista. Godine 1975. postaje članom Društva hrvatskih književnika. Umro je u Zagrebu 9. rujna 1991. godine.

Iza Mladena Kerstnera ostao je bogat i raznovrstan opus, na žalost do danas još uvijek većim dijelom neobjelodanjen, sačuvan uglavnom u rukopisima razasutim po kazalištima, televiziji ili radiju, časopisima ili novinama, ili pak u obiteljskom vlasništvu. O Kerstneru se inače relativno malo pisalo po književno-znanstvenoj periodici. Postoji tek nekoliko tekstova u časopisu Kaj Jože Skoka o Kerstnerovu stvaralaštvu te prošlogodišnji prilog o njegovu kvantitativno bogatom radiokomediografskom opusu u Podravskom zborniku. Ovogodišnji znanstveni skup trebao bi popuniti i tu prazninu.

Najveća je zapreka intenzivnijem proučavanju Kerstnerova djela zapravo sama nedostupnost toga istog opusa. Naime, scenariji za njegove uspješne televizijske serijale, koji su ga učinili znanim i cijenjenim u hrvatskoj javnosti, "Mejaši", 1970. godine, Televizija Zagreb, "Gruntovčani", 1975. godine, Televizija Zagreb, "Dirigenti i mužikaši", 1989. godine, Televizija Zagreb, od kojih je zapravo svaka epizoda mala dramska minijatura ili još bolje dio jednoga velikoga romana o čovjeku sraslom sa svojom zemljom, kojega je Kerstner pisao cijeli svoj život, još uvijek su u obiteljskoj ostavštini i nedostupni su književnoj javnosti. Sličan je slučaj i s njegovim kazališnim komedijama "Weekend u Gruntovcu", koja je premijerno prikazana u zagrebačkome kazalištu Komedija 1978. godine, "Krstitke", premijerno prikazana i također uspješno igrana u zagrebačkome kazalištu Jazavac 1980. godine, te komedije "V Gruntovcu i devize klize", 1986. godine i "Gruntovec je moj dom", 1991. godine u izvedbi Dramske sekcije Gruntovčani u cijelome nizu gradova u Hrvatskoj i Sloveniji.

O Kerstnerovom kazališnome životu i njegovim kazališnim komadima bit će nešto više

riječi u nastavku teksta.

U taj poveći zbroj neobjavljenih djela ide i većina njegovih radijskih ostvarenja, odnosno njegovih radiokomedija izvedenih na Radio Zagrebu u periodu od 1969. do 1991. godine, koje su također, na žalost, većim dijelom izgubljene.

Za plodnoga je stvaralačkoga života Mladen Kerstner objavio samo tri knjige: još je 1962. godine objavio zanimljivo strukturirani roman "Kabana br. 23", Zagreb, te 1975. godine i zbirku humorističkih proza "Gruntovčani", Ludbreg, i 1986. godine knjigu za mlade "Djetinjstvo u Gruntovcu", Zagreb.

Pored toga, a malo je znano, Mladen se bavio i prevodjenjem sa slovenskoga. Tako je preveo i adaptirao kazališni komad "Moj tata socijalistički kulak" slovenskoga autora Tone Partljiča, koji je na scenu postavio Želimir Orešković 1985. godine.

Kazališna aktivnost Mladena Kerstnera

Mladen Kerstner rođen je u jednoj od uglednijih, bogatijih i obrazovanih obitelji u Ludbregu tridesetih godina ovoga stoljeća. Iako je Ludbreg tada bio relativno mala sredina, imao je jako razvijen kulturni i društveni život, u obliku ondašnjih popularnih društava (Pjevačko društvo, Hrvatski sokol i sl.). Sama obitelj Kerstner imala je bogatu knjižnicu, koja je poslije rata završila kao dio gradske knjižnice, i koja je sigurno omogućila Mladenu Kerstneru već zarana kontakt sa značajnijim djelima iz književnosti. No, njegov pravi kazališni interes razvija se odlaskom u Zagreb 1939. godine, gdje najprije završava nižu gimnaziju, a potom i Trgovačku akademiju 1946. godine. Već pred kraj školovanja na Trgovačkoj akademiji Mladen više nije pronalazio sebe u knjigovodstveno-trgovačkim poslovima, koje mu je namijenio njegov otac s ciljem da jednoga dana, i to što skorije jer je i sam bio bolestan, preuzme obiteljske poslove oko vođenja velike ciglane, mlina i medičarne. Čini se da je već godine 1945./46. Mladen mnogo svoga vremena trošio na posjećivanje različitih kulturnih događaja po Zagrebu, tako da nije nimalo začuđujuće da se 1946. godine odlučio upisati na Zemaljsku glumačku školu u Zagrebu, koja se nalazila u Bogovićevoj ulici, a ravnatelj je bio Drago Ivanišević. Za prijemni je ispit Mladen spremio jednu od Krležinih balada, "Ni med cvetjem ni pravice", s kojom je uspješno preskočio i tu završnu stepenicu na putu do studija glume. Iste su se godine u školu upisali i Pero Kvrčić i Nela Eržišnik. No, čini se da Mladen ni tu nije pronašao ono što je očekivao jer je već nakon završene prve godine napustio školovanje i zatekao se u Ljubljani, na Akademiji za igralsko umetnost, u klasi prof. Branka Gavella. Što ga je natjeralo na takav korak za sada je nepoznato, no prema nekim pričama Mladenu je u glumačkim stremljenjima uvelike smetala njegova trema. Odlaskom u Ljubljanu k prof. Gavelli Mladen je vjerojatno htio razviti u sebi onaj kazališno-redateljski talent, za koji su mu neki rekli da je veći nego onaj glumački. Bilo kako bilo, Mladen je već 1947./48. godine boravio u Ljubljani, potom u Puli, no o tome je periodu znano malo sigurnih podataka, osim nekih prisjećanja Mladenove sestre Bojane da je čak bio jedan od asistentata Gavelli na nekim predstavama.

Čini se da je ta godina provedena u Ljubljani pomogla dozrijevanju Mladenove odluke da napusti glumačko školovanje i da se zaputi u profesionalni glumački život. Tako je već u sezoni 1948./49. angažiran kao glumac u Varaždinu, u Hrvatskom narodnom kazalištu, gdje igra u četiri predstave, u Nušićevoj komediji "Dr.", zatim u drami Jamesa Gowa i Arnauda D' Usseaua "Duboko korijenje", zatim u drami Slavka Kolara "Sedmorica u podrumu", te u komediji Williama Shakespearea "Kako hoćete". Nakon povratka iz vojske, gdje je veći dio vremena proveo u Zagrebu, u Domu JNA, na funkciji koordinatora za kulturne djelatnosti, vraća se u Ludbreg, mjesto koje je i u prvim poratnim godinama dosta intenzivno živjelo.

Odmah poslije rata, dakle 1945. godine, u Ludbregu je zaživjela amaterska kazališna sekcija, koja je pored kazališnih komada organizirala i razne zabavne priredbe. U to je vrijeme na ludbreškoj Školi učenika u privredi radio i gospodin Rudolf Kutnjak, koji je u Ludbreg došao potkraj rata, te je poslije rata preuzeo tu kazališnu sekciju. Mladi ludbreški glumci - amateri uspjeli su te iste godine pripremiti i prvu predstavu, "Ožalošćenu porodicu" srpskoga komediografa Branislava Nušića, tada veoma popularnog, te je izvesti potkraj godine u Velikome Bukovcu. Do 1950. godine izvedeno je nekoliko komada, među ostalim Sremčeva komedija "Pop Ćira i pop Spira", te "Bez krivnje krivi" Aleksandra Nikolajevića Ostrovskega, tada često izvođenoga ruskog pisca.

Predstave su igrane u staroj kinodvorani, danas dvorani iza ludbreškoga hotela Putnik, koja je mogla primiti dvjestotinjak gledatelja. Po sjećanjima nekih od glumaca - amatera iz toga perioda, dvorana je uvijek bila dupkom puna, a pred svako izvođenje vladao je veliki interes publike i stvarana je ona pozitivna napetost iščekivanja nečega važnoga u čemu svakako treba sudjelovati.

Godine 1954. kazališnu sekciju preuzima na sebe Mladen Kerstner, koji je tada radio kao knjižničar u Ludbregu (iako je u radu kazališta sudjelovao od ranije, od 1952. godine). Međutim, do tada su ludbreški amateri uspjeli svojim sugrađanima, ali ne i samo njima, prirediti cijeli niz kazališnih komada izvođenih u ono doba po kazalištima diljem Hrvatske.

Tako je pod redateljskom palicom profesora Kutnjaka Ludbrežanina prikazan cijeli niz predstava, od komedija "Reakcionara" Drage Gervaisa, "Prst pred nosom" Jože Horvata, "Gospodsko dijete" Kalmana Mesarića, izvedene dva puta u Ludbregu i jednom u Velikom Bukovcu, do "Nasilnog ukonačivanja" Franza Arnolda i Ernsta Bacha, s kojom su ludbreški amateri imali velikoga uspjeha u Krapini, Koprivnici, Varaždinu, Vrbovcu, Križevcima i Ludbregu.

Pored velikog broja nabrojanih komedija ludbreški su amateri uprizarili i dramu "Povratak" Srđana Tucića.

Nakon Kerstnerova preuzimanja amaterskog kazališta zamjetne su neke promjene, kako repertoarske tako i promjene u samome tempu i brzini rada, ali i u kvaliteti samog redateljskoga odnosa spram glumaca - amatera.

Na samome početku priređena je i izvedena drama Slavka Kolara "Sedmorica u podrumu", kao četvrti kazališni komad u prvoj sezoni Kerstnerova redateljavanja - 1954./55., u kojoj je Kerstner uspješno igrao lik Ustaše 1948. godine u varaždinskom HNK-u pod redateljskom palicom Milana Draškovića (izvedene su ukupno 32 predstave što je za ono

vrijeme veliki broj). Pored režiranja drame Mladen je i glumio, opet lik Ustaše, za čiju je interpretaciju bio nagrađen ovacijama na gostovanju u Lici. Drama je postigla zapažen uspjeh, te su ludbreški amateri krenuli s njom čak na turneju po Lici u kasnu zimu te iste godine. Gostovali su i odlično primljeni u Gospiću,

Gračacu, Ličkom Osiku i Korenici.

1957. godine priređena je kazališno kriminalistička komedija zagrebačkoga autora krimića i prevoditelja Nenada Brixya "Slučaj Forester", s kojim gostuju na Smotri amaterskih kazališnih družina iste godine na Hvaru. Ludbreški su amateri s Hvara u Ludbreg donijeli prvu nagradu.

Iste je godine Kerstner pokušao uprizoriti i dramu "Vučjak" Miroslava Krleže. Kerstner je među prijateljima bio znan kao veliki štovatelj Krležin, a često je u društvu znao zaneseno i s puno žara recitirati poneku od Krležinih balada. Pored toga, Krležin "Vučjak" ima i, moglo bi se tako reći, ludbreške korijene. Nedvojbeno je utvrđeno da je Krleža u ovome svom djelu koristio neke zemljopisne odrednice, ali i uzimao pojedine stanovnike za predloške svojim likovima, koje je upoznao za vrijeme boravka u selu Duga Rijeka, nedaleko od Ludbrega, na Kalniku, gdje mu je supruga Bela imala učiteljsko namještenje. Zanimljiv je podatak, zapravo prisjećanje o kojemu piše sam Kerstner u Monografiji Ludbrega, da je Krleža slao rukopis svoje kontroverzne drame "Galicija" u Zagreb s ludbreške pošte. Kerstner je nešto pomnije proučavao taj period Krležinoga života, a rezultat je svega i zanimljiv i vrijedan esej u Monografiji Ludbrega.

Bilo kako bilo, Kerstner je za tu sezonu pokušao pripremiti "Vučjak", ali je morao odustati. Njegova ambicioznost i nevoljkost popuštanja prosječnosti ili čak ispodprosječnosti, te sama težina i zahtjevnost drame, a vjerojatno jednim dijelom i struktura ansambla, doveli su do toga da drama nikad nije realizirana.

1958. godine uprizorena je popularna drama Milana Ogrizovića "Hasanaginica", u kojoj je glavnu žensku ulogu izvanredno odigrala Neda Uhital, jedina stalno zaposlena glumica u tadašnjem kazalištu (što u ono vrijeme nije bila neuobičajena praksa). U toj je scenografski zahtjevnoj predstavi sudjelovalo preko četrdesetak ludbreških glumaca amatera, što je zaista zadivljujuća brojka za tako malo mjesto kao što je u to doba bio Ludbreg. Scenografiju za tu predstavu, ali i za sve predstave koje je potpisao Mladen Kerstner u Ludbreškome amaterskom kazalištu radio je Stjepan Triplat, učitelj likovne kulture na ludbreškoj srednjoj školi.

To je, na žalost, bila i zadnja predstava Ludbreškoga amaterskoga kazališta.

No, prije nego prijeđemo na slijedeću stepenicu Kerstnerova životnoga puta, vratimo se malo na repertoar ludbreškoga kazališta i na sam njegov rad kao kazališnoga redatelja. Naime, zamjetno je da je Kerstnerovim preuzimanjem kazališne aktivnosti u Ludbregu došlo i do repertoarne promjene: s pretežitoga izvođenja komedija prešlo se na izvođenje nešto zahtjevnijih, glumački i redateljski, dramskih komada. Promatrano iz današnje perspektive i sa stajališta uobičajene Kerstnerove determiniranosti u "fach" komediografa, ta je repertoarna promjena tim čudnija i neobičnija. Zanimljivo je da je i sam Kerstner u jednome interviu istaknuo kako je cijelo vrijeme svoje aktivne glumačko-redateljske karijere težio tragičnim ulogama i tragičnom repertoaru (malo je znano da je jedan od Mladenovih nadimaka bio Otelo, tragični Shakespeareov lik). Analiza repertoara ludbreških amatera pokazuje da je u periodu od 1954. do 1958. godine od 12 kazališnih komada igrano šest komedija i šest drama. Sam kratak pregled repertoara dovoljno govori o Kerstnerovoj ozbiljnosti, promišljenosti i razumijevanju širega značenja i uloge koje je kazalište imalo u maloj i relativno izoliranoj sredini kakva je bio Ludbreg.

1954./55. godina:

"Mrtvi ne plaćaju porez", N. Manzarija;

"Medvjed", A.P.Čehova;

"Zajednički stan", D. Dobričana;

"Sedmorica u podrumu", S. Kolara.

1955./56. godina:

"Razrušeni život", F. Finžgara;

"Dugonja, Vidonja i Trbonja", M. Širole;

"Iz mraka", M. Feldmana.

1956./57. godina:

"Slučaj Forester", N. Brixija;

"Hasanaginica", A. Šantića;

"Teške sjene", M. Matić-Halle.

1957./58. godina:

"Narodni poslanik", B. Nušića;

"Hasanaginica", M. Ogrizovića.

U tome će svjetlu biti zanimljivo promotriti njegov višegodišnji redateljsko-glumačko-ravnateljski rad u Slavonskoj Požegi, u kojoj je vodio Amatersko kazalište, nastalo gašenjem profesinalnoga ansambla 1957. godine, te pratiti repertoarni izbor.

No, o tome će biti više riječi nekom drugom zgodom.

Zanimljivo je primjetiti da su ludbreški amateri, u vrijeme voditeljavanja profesora Kutnjaka, priređivali znatno više predstava i spremali ih kudikamo brže. Jedan je od razloga skriven, svakako, u samom repertoaru. Naime, u to su se vrijeme igrale uglavnom komedije, koje su svojom strukturom nešto jednostavnije za pripremanje i, što ne treba zaboraviti, lakše oprastaju svojim glumcima manje pogreške, koje se gube u zaglušujućoj buci smijeha.

Vidjeli smo da je Kerstnerovim preuzimanjem ludbreških kazališnih amatera došlo do repertoarne promjene, koja je dovela i do same promjene u radu s glumcima amaterima. Po pričanju nekih od glumaca - amatera, Kerstner je znao odvojiti vrijeme i sa svakim glumcem ponaosob porazgovarati o ulozi, o liku kojega se tumači, te proniknuti neke odnose koje glumac - amater, bez kazališne naobrazbe, ne bi mogao sam tako kvalitetno ostvariti. Zbog te je njegove ozbiljnosti, vidjeli smo, morao odustati od uprizorenja Krležine drame "Vučjak".

Možda bi netko mogao zaključiti, pogrešno, dakako, da su se predstave u tome periodu spremale u grču i pod psihičkim opterećenjem. No, Mladen je Kerstner bio čovjek toliko široke duše i nesebičan spram svojih prijatelja, za koje je bio čak spreman raditi i male "nepodopštine". Naime, često je znao pred kraj proba, koje su se obično odvijale u večernjim satima, otići do roditeljske kuće i trgovine, medicarne, i donijeti svojim kazališnim prijateljima poneki medenjak i malo "gvirca" tako da se zahtjevnim probama moglo prionuti s još više žara. A prava nagrada su bile kvalitetne predstave u kojima je publika uživala. Kolika je bila njegova nesebičnost i gotovo vjerska posvećenost kazalištu u to doba najbolje ilustrira primjer da je često znao za potrebe predstava dekorirati scenu predmetima iz obiteljske kuće, svakodnevnim sitnicama s čijim se gubljenjem obitelj morala pomiriti.

No, u jesen 1958. godine Kerstner odlazi u Slavonsku Požegu, gdje se zaposlio na gradskoj upravi kao referent za kulturu, s time da je vodio i Amatersko kazalište Slavonska Požega, u kojemu je bio i redatelj, i glumac i ravnatelj, koje je imalo i dva stalno zaposlena glumca. U Požegi je proveo razmjerno dugo, skoro četiri godine, i za to će vrijeme, od premijerne izvedbe Feldmanove drame "Iz mraka" (koja je izvedena pod njegovim ravnanjem i u Ludbregu 1956. godine) ostaviti značajnoga traga u životu nekadašnjeg slavonskoga kulturnoga središta.

Odlaskom iz Slavonske Požege 1961. godine zapravo završava Kerstnerova aktivna kazališna karijera. Krajem sedamdesetih i tijekom osamdesetih godina ponovo se vraća kazalištu, no ovaj put samo kao autor kazališnih komedija koje se s uspjehom igraju i doživljavaju cijelo mnoštvo izvođenja. Doduše, osamdesetih je godina intenzivnije surađivao i s amaterskim kazališnim drušinama po zagrebačkim poduzećima, za koje je uglavnom pisao kratke skečeve (pokušaj izvođenja skeča "Nora krava" s amaterima iz tvornice gume Ris na središnjem trgu u Gajnicama, u Zagrebu). Također je svojim skečevima ili pak "fašnjačkim huncutarijama" sudjelovao i na fašnjačkim priredbama u Samoboru i u Križevcima.

No, to je vrijeme koje Mladen Kerstner posvećuje svojoj drugoj velikoj ljubavi, mediju pokretne slike i zvučnoga zapisa, naime radiokomedijama i televizijskim serijalima, koji će imati neposrednoga utjecaja i na njegovu kazališnu aktivnost u osamdesetim godinama.

Nešto o imaginarnome svijetu Mladena Kerstnera

Prije nego li zakoračimo u imaginarni, umjetnički svijet Kerstnerovih djela, i to ne samo onih kazališnih, pokušat ću barem naslutiti jedan od razloga njegove posvemašnje zapos-

tavljenosti i potisnutosti na margine književnopovijesnih razmatranja. Tom "naslućivanju" pomoći će i činjenica da je Kerstner gotovo cijeli svoj umjetnički opus posvetio, moglo bi se reći za naše prilike, rubnim umjetničkim formama, radijskim komedijama i filmskim scenarijima. Ne smiju se, svakako, smetnuti s uma ni njegova kazališna

aktivnost, odnosno njegove četiri kazališne komedije. No, na njih se često gledalo s posebnim oprezom i podzorenjem jer su dijelom nastajale na temeljima uspješnih televizijskih serijala, što je bilo dovoljno da se, unatoč velikome scenskom uspjehu, o njima ne piše previše, ili gotovo ništa.

U našoj su teorijskoj, a i popularno-teorijskoj, literaturi još uvijek slabo zastupljeni žanrovi filmskoga i televizijskoga scenarija i radiodrame, te kao njezine podvrste i radiokomedije, pogotovu što još uvijek nije definirano njihovo mjesto u paleti književnih umjetnina. I dok se predložak za radijske izvedbe (drama, komedija) uspio donekle emancipirati kao književno djelo, prije svega zahvaljujući tzv. zlatnome periodu hrvatske radiodrame šezdesetih godina (predvođen Antunom Šoljanom), dotle je predložak za film ili za televizijski film i serijal ostao zapostavljen. Iako Solar navodi u svojoj Teoriji književnosti da scenarij, jedini od filmskih elemenata, "može sadržavati i neku samostalnu književnu vrijednost, tj. scenarij se može shvatiti kao poseban književni oblik, takav oblik koji se može prenijeti čitateljima kao bilo koje drugo književno djelo, npr. drama za čitanje." (cit. Milivoj Solar, Teorija književnosti, Školska knjiga, Zagreb, 1997.), kod nas gotovo da i nema objavljenih radova na tu temu. Takvo je promatranje ostalo u procjepu između "atraktivnijih" i dostupnijih književnih djela i manje atraktivnih, "sekundarnih", filmskotelevizijskih, teško dostupnih proizvoda. Možda će vrijeme koje dolazi donijeti pozitivne pomake i na tome polju hrvatske književne kritike.

Možda će jedan od povoda novoga promatranja biti i televizijski scenarij Mladena Kerstnera, koji snagom svoje umjetničke imaginacije, njezinom složenošću, isprepletenošću i zaokruženošću svakako to mogu biti.

I upravo bi ta Kerstnerova umjetnička imaginacija mogla biti stup na kojemu bi se izgradila objektivna prosudba njegova djela. Jer svijet Gruntovca, Trnovca, Srednjaka, Hrastovca, svijet podravske ravnice i blagih brežuljaka, svijet maglenih jutara, kišnih oblaka i suncem i trudom iscijeđenoga znoja, svijet svadbi i pogreba, radosti i tuga, zle kobi i "fiškalije" zadovoljstva s malim i glađu za dobrima, skromnosti i pohlepe, svijet otvrdlih, žuljevitih ruku u kojima su motike i vile, srpovi i sjekire kao srasli, ali i koje znaju nježno pomilovati, skloniti

list koji zaklanja "grozdeku" sunce, napokon svijet političkih interesa, sukoba, spletkarenja i podmetanja, moralnih posrtanja, ali i čvrstine i vjere u vječne vrijednosti dobra jest svijet koji je Kerstner izgradio u sebi, s kojim je živio, kojemu se često vraćao i koji nam je učinio tako bliskim kroz svoj umjetnički opus da često osjećamo na našim cipelama težinu "gruntovečkoga" blata ili blagost općeljudske dobrohotnosti.

Koliko je njegov imaginarni, umjetnički, svijet realan ne treba puno svjedočiti, jer stvarnost svjedoči sama, i svjedočit će i ubuduće. Jer, iako je Kerstner svoje junake i njihova življenja i trpljenja kontekstualizirao u jednome historijski ovjerljivome vremenu, i iako je za svoje likove često imao izvrsne "predloške" u stanovnicima Ludbrega i okolice, čini se da su oni zakoračili preko tih međa tako da i danas govore istom snagom o sličnim problemima, podsjećajući, ali i opominjući.

Jezični izraz, sočni, živi kajkavski jezik gornjopodravske osnovice u koji su interpolirani i elementi drugih kajkavskih govora predstavlja pak posebnu vrijednost Kerstnerova djela. Stoga nije čudno da jedan dio komičnosti koju Kerstner postiže u svojim djelima leži upravo u sočnosti, izvornosti, snazi, a ponekad i arhaičnosti samoga jezičnoga izraza. Zanimljiv je podatak da je Kerstner u vrijeme svojega boravka u Ludbregu između 1964.-1966. godine često znao u svoju bilježnicu zapisati pokoju riječ koju bi čuo od radnika koji su radili na gradnji zgrade Otvorenoga sveučilišta ili na dovršenju ugostiteljskoga objekta Kerstner, znanoga kao restoran Črnbel. Jer, ne treba smetnuti s uma da je on ipak rođen i odrastao u građanskoj, naobraženoj obitelji i da je zarana, još kao osnovnoškolac, napustio Ludbreg i otišao u Zagreb. Studiozna jezična analiza pokazat će da li jezik njegovih likova zaista spada u gornjodravski ludbreški kajkavski govor ili je ipak svojevrсна mješavina kajkavskih govora, pokušaj stvaranja "kajkavskoga standarda", na čemu je i sam Mladen često inzistirao.

Prije samoga predstavljanja Kerstnerovih komediografskih ostvarenja treba napomenuti da tri od četiri komedije potječu iz, usudio bih ga se imenovati, gruntovečkoga kruga ("Weekend u Gruntovcu", "U Gruntovcu i devize klize" i "Gruntovec je moj dom"), dok jedna potječe iz trnovečkoga kruga ("Krstitke"), no tu je problem nešto složeniji jer sama komedija zasad nije pronađena u integralnoj verziji.

Navedene ćemo komedije ukratko prikazati kronološkim nizom, kako su premijerno izvođene.

WEEKEND V GRUNTOVCU

(Žuhka komedija v dva dela)

"Weekend u Gruntovcu" je prvo Kerstnerovo kazališno ostvarenje, premijerno odigrano 1. travnja u zagrebačkome kazalištu Komedija, gdje je s uspjehom igrano čak 58 puta, te zabilježilo 6 uspješnih gostovanja po Hrvatskoj i Sloveniji. Koliko je publici bila zanimljiva i privlačna predstava vjerno govori podatak da je na tri gostovanja u Zadru 12. i 13. travnja 1979. godine - 13. travnja su bile dvije izvedbe na svakoj predstavi bilo nazočno po 700 gledatelja, da je na gostovanju u Petrinji, 19.10.1979., bilo nazočno čak 600 gledatelja, te da

je na zagrebačkim predstavama dvorana često bila rasprodana 25 puta, te još 12 puta s 2 do 10 slobodnih mjesta. Predstava je skinuta s repertoara tek u četvrtoj sezoni igranja, dakle 15.12.1980. godine, iako je i tada bilježila jako dobre rezultate posjećenosti (predzadnja predstava 516, a zadnja 301 gledatelja). No, u to je vrijeme još uvijek uspješno igrana Kerstnerova druga komedija, "Krstitke", koja je premijerno izvedena 10.1.1980. godine u satiričkome kazalištu Jazavac, danas Kerempuh, pa je možda i to jedan od razloga zašto ta popularna komedija nije doživjela još pokoju izvedbu pred zagrebačkom publikom. Ta, 1980. godina, svakako je bila jedna od najuspješnijih kazališnih godina Mladena Kerstnera jer je na repertoaru zagrebačkih kazališta imao dvije izuzetno uspješne predstave.

Predstavu je režirao Krešo Golik, s kojim je Kerstner uspostavio odličnu profesionalnu i ljudsku suradnju još na snimanju serije "Gruntovčani", i koji je na pravi način znao prepoznati i realizirati Kerstnerove zamisli. Scenu je uredio Željko Senčić, a kostime priredila Ljubica Wagner. Glumili su uglavnom "Kerstnerovi" glumci, koji su tumačili likove u seriji "Gruntovčani" i koji su često znali biti identificirani po tim likovima, ali i obratno i češće, likovi su bili identificirani s glumcima. Tako je bili nemoguće zamisliti lik Dudeka bez lica Martina Sagnera, lik Regice bez zabrinutoga lica Smiljke Bencet (iako je premijeru odigrala Veronika Kovačić), lik Teca Cinobera bez lica Zvonimira Ferenčića, lik Presvetloga bez lica Mladena Šermenta. Kao kuriozum navedimo da je jednu od uloga odigrao i tada mladi Đuka Čaić (Agrarca), danas popularni glazbenik lakih nota.

Sama je predstava podijeljena u dva dijela, čina, odnosno u 27 slika, kroz koje će scenom prodefilirati tridesetak likova, već manje-više poznatih iz televizijske serije "Gruntovčani".

No, ne treba smetnuti s uma da je "Weekend v Gruntovcu" tematski, a i idejno, originalno kazališno ostvarenje, dakle nije razrada jedne od epizoda iz televizijskoga serijala. O čemu se zapravo radi?

Okosnica radnje jest sukob selo-grad, odnosno problemi koji su zahvatili sitne seljake koji ne mogu preživljavati od svojega poljodjelskoga rada, a nisu nigdje zaposleni i koji bi pokušali naći mrvicu dostojnijega života u gradu. Da li prodati "grunt", koji su mučno obrađivale ruke dviju ili više generacija, i otići u grad u potragu za boljim životom te dolaziti u rodno mjesto samo vikendom? Pitanje je koje se proteže cijelom komedijom.

U takvome su se procjepu našli i Katalenići. Regica, kojoj je već pomalo dosta mučnoga života bez pomaka naprijed i teškoga sklapanja kraja s krajem, jer Dudek, njen Drašek, nigdje ne može dobiti posao, po svaku bi cijenu htjela prodati imanje i otići u Zagreb. Tim više što susjed, Imbra Grabarić Presvetli stalno navaljuje na nju da mu proda kuću jer bi se trebao proširiti sa svojom trstičarnom. I dok bi se Regica nekako dogovorila s Presvetlim, seoskim lihvarom koji sve gleda kroz prizmu računa i troškova, dotle je Dudek neumoljiv u svojoj odluci da se ne mrdne nikamo iz Gruntovca. To je njegov dom gdje su živjeli njegovi stari koji se baš i ne mora s njim ugasiti.

"Nišče me ne razme... Gleč, Štef, meni je jako milo od časa do časa nekam dale na sejem ođiti vu Križevce, bum o rekli, ili tijam v Belovar i lepo mi se vidi potli štefanja sest si pod kakovu šatru i čurke s kotla pojesti, pak i kojega gemišta zmes spiti. To mi je fakat nekaj najlepšega vu životu. No, viš, čim prede polne, mene počne nekaj dimu vleči i misli mi

ljubav prema rodnome kraju, zapravo ljubav podravskoga čovjeka prema rodnome kraju koja je neugasiva i neutješiva.

No, Dudek i ne sluti kakvi se događaji spremaju u Gruntovcu. Ambiciozni seoski čelnici Martin Škvorc i Matula Štuban namjerali su planiranu gradnju Dravske spojnice, ceste koja prolazi pored Gruntovca, dovesti kroz selo i spojiti s drugim, nerazvijenim dijelom sela, Agrarom. U igri je i velika tvornica firme Tehnobeton, od koje bi cijelo selo imalo velike koristi, a osobito neki ljudi koji smjeraju na rukovodeće položaje. No, prije ostvarenja tih planova trebalo bi selo izglasati promjenu trase ceste da se što prije pristupi izgradnji. Ali, na seoskome zboru pojavljuju se neočekivani protivnici ove ideje, Imbra Grabarić Presvetli, trstičar i bogatun koji na sve poslove gleda kroz vlastiti probitak, i teteć Cinober, koji još nije načistu što bi nova cesta mogla donijeti. No, i njihova su protivljenja samo nabijanje cijene za koristi koje bi izvukli za sebe.

Ideja o gradnji tvornice podgrijala je nadu siromašnijim Gruntovčanima da bi napokon mogli pronaći neki stalni posao doma, te da ne bi morali ići u Zagreb trbuhom za kruhom. Dudeku je "fabrika" zadnja slamka za koju se hvata ne bi li natjerao Regicu da ostanu u Gruntovcu. No, kada je slučajno od susjeda Presvetloga saznao da buduća cesta mora proći kroz njegovo dvoršte i kuću, "čez kuhnju i babičinu komoricu", svi sretni snovi odjednom su se pretvorili u noćne more. On, koji je jedini iskreno vjerovao u gradnju ceste i tvornice, sada mora biti jedina žrtva ostvarenja tih planova. Stvar dodatno komplicira i babica, koja nikako ne želi ići u grad. Iz protesta se razboli i pada u krevet. Odmah su se okupili susjedi, Presvetli i Cinober, jer imaju posebne planove s bobicom. Naime, velike su gorice još uvijek na babici i ako bi ju jedan od njih dvojice uzeo na dohranu to bi moglo njima ostati.

No, selo još nije donijelo odluku o cesti. Presvetli i Cinober, isprva najveći neprijatelji gradnje ceste, sada su našli svoj interes u svemu, i čini se da cesta nema nikakvih zapreka. Presvetli bi za jeftine novce kupio ostatak Dudekova grunta te bi uzeo bobicu na dohranu i naslijedio njezin vinograd, dok bi Cinoberu ostali njegovi placevi kojima bi zaradio "milijone", a usput bi i sina Štefa, koji je ostao bez posla zbog malverzacija u firmi, zaposlio u budućoj "fabriki", i to među više činovnike.

Na sjednici mještana se i tvrdokorni Drašek, Dudek, slomi i pristane dati kuću jer ne bi htio "zanitati celu regiju". No, iako je pristao na prodaju, dolaskom ekipe za rušenje ova komedija postaje "žuhka", kao divlja trnjina koja, kada se pojede, skuplja usta i ne da osmi-

jehu da se raširi po licu. I kada se malo osmijehne, onda je to gorki osmijeh, više grimasa. Dudek ne želi napustiti svoju kućicu "bajtu za koju mu je selo platilo kak da je katnica z balkoni", kako komentiraju Gruntovčani. U međuvremenu se pojavljuje i Presvetli s nosilima za Babicu, no kada mu Regica pokaže ugovor kojim Babica svu svoju imovinu ostavlja njima brzo se povlači s psokvama na usnama. Iznenada iz kuće izlazi Babica i požuruje seljenje jer ona ne može ostaviti svojega Draška samoga u tuđem svijetu. Uz približujuću sve zaglušniju buku bagera dolazi seoski odbornik s viješću da dolazi saborski zastupnik Beli, njihova veza u ovome poslu, i direktori Tehnobetona na razgovore o gradnji tvornice.

Čini se da se Gruntovcu napokon nasmiješila sreća, no u Draškovim su očima samo suze, a misli mu zaglušuje buka bagera.

"Weekend v Gruntovcu" svakako je najbolja Kerstnerova komedija (ako se izuzmu "Krstitke" koje još uvijek nisu pronađene u kazališnoj verziji) koja i danas privlači svojom dinamičnošću, snagom dijaloga i potkom koja se provlači kroz cijelu komediju. Oštra je to kritika, satira, iskvarenih ljudskih odnosa gdje se sve gleda kroz prizmu novčanika, "šetofli-na", zanemarujući ljudskost, poštenje i dobrotu, vrijednosti koje bi trebale biti na prvome mjestu. I Kerstner je izvrsno, kroz svoj imaginarni Gruntovec, oslikao stanje u bivšoj državi, ali, ruku na srce, i u svim državama prije ili poslije. Jer Gruntovec je oblak koji se s vremena na vrijeme, ili stalno, nošen vjetrovima povijesti, nadnosi nad zemlju i baca svoju hladnu sjenu. I zbog toga je komedija "Weekend v Gruntovcu" Kerstnerovo najsnažnije kazališno djelo i ni u kom slučaju nije zaslužilo takvu sudbinu, zaboravljenost i potisnutost na margine regionalnoga.

Drugi sukob koji donosi "Weekend v Gruntovcu", onaj vidljiviji i u prvome planu, jest sukob grada i sela, vječni sukob popodnevnih šetnji korzom i svakojutarnjega buđenja sunca, čistoga asfalta i blata na čizmama, uštirkane kuhinje i bola u križima, slobodnih dana i beskonačnoga otimanja od (ne)vremena.

Samo je selo bilo dovedeno u nezavidan položaj, te je Regica mišljenja da je bolji život u gradu, dok je Dudek upravo suprotnoga mišljenja. Vezan uz prirodu, zapravo srstao s "Dravskom jamom" nema snage zamisliti drugačiji život.

Kerstner ovaj sukob razrješuje pobjedom grada, ali ne zato što bi grad bio nužno bolji za život, što selo ne bi moglo čovjeka ispuniti srećom, nego zato što pobjeđuje elementarna ljudskost i iskonska, iskrena ljubav jer se Babica mora brinuti o svome Drašku, te nesebičnost pojedinca koji ne želi stajati na putu boljitka zajednice.

A tragedija ove komedije jest u tome da je u cijelome Gruntovcu jedan jedini Dudek, i jedna jedina Babica, a Cinobera i Presvetlih... I ne samo u Gruntovcu.

KRSTITKE

Kerstnerov drugi kazališni komad "Krstitke" uprizoren je nedugo poslije "Weekenda v Gruntovcu", 27. prosinca 1980. godine u Satiričkom kazalištu Jazavac pretpremijerno (ukupno 9 pretpremijernih predstava), da bi 10. siječnja 1980. godine bila i premijerno izvedena.

Zadnja je predstava odigrana slijedeće kazališne sezone, dakle 1980./81. godine, točnije 29. prosinca 1980. godine, doživjevši 54 uspješna predstavljanja publici. Na početku prikazivanja "Krstitke" su bile toliko uspješne da je bila prava umješnost dobiti kartu za predstavu. Satiričko je kazalište Jazavac imalo i uspješno gostovanje s "Krstikama" u Poljskoj, prve sezone. "Krstitke" je na scenu postavio Želimir Orešković, dok je scenu pripremio i kostime odabrao Zvonko Šuler, a glavne su uloge igrali Sabrija Biser - Ignac Barulek - Nacek, Božena Czund - Kata Barulek, Mladen Crnobrnja - Ivo Barulek te Jadranka Bavčević - Ivka Barulek, uz cijeli niz drugih glumaca iz ansambla.

Na žalost, s "Krstikama" se dogodila ista nesretna stvar kao i s još nekim njegovim ostvarenjima, prije svega radiokomedijama i scenarijima za kraće televizijske skečeve, naime, izgubljena je integralna verzija. Jedino što zasad imamo jest predložak za filmski scenarij koji su Mladen Kerstner i Krešo Golik napravili na temelju kazališne predstave, a na temelju koje je, pak, poslije nastala i popularna televizijska serija "Dirigenti i mužikaši".

Upavo je zbog toga nemoguće reći nešto iscrpnije o "Krstikama" kao kazališnom, dramskom tekstu. Ukratko se može osvrnuti, eventualno, na sam tematski okvir unutar kojega se kreće ova Kerstnerova komedija. Iako je riječ o likovima koji nemaju izravne veze s Gruntovcem, riječ je zapravo o istom, već spomenutome, imaginarnome svijetu Mladena Kerstnera, samo što je ovaj put njegov pogled odlutao nešto sjevernije, ili južnije, ili istočnije, ili zapadnije, ali svejedno ne daleko. Radnja je dakle ponovno smještena u podravske krajeve, s time da je ovaj put tema nešto uža, dakle posebnija. Iz samoga je naslova, Krstitke, razvidno da je riječ o krštenju. O krštenju koji je za neke prvi pravi događaj u životu djeteta, ali i od velike važnosti za samu obitelj. No, isto to krštenje, ako se promotri s druge strane, može biti i veliki problem mladome čovjeku koji je htio napraviti neku karijeru, naravno u prošlom, socijalističkom sustavu. Ponajprije je tu dakle riječ o ljubavi, ali i o strahu, o ambiciji, ali i sputanosti propisanim društvenim regulama te o kompromisima koje čovjek mora činiti, na koje je jednostavno osuđen u svojoj bespomoćnosti spram jačega, ukoliko želi stići do cilja.

No, s druge je strane riječ i o sukobu ondašnje vlasti i crkve, koji je Kerstner prikazao na komičan način, ali koji negdje u pozadini govori da je taj sukob, na žalost, i postojao, te da se raznim smicalicama pokušalo pridobiti ljude u svoj tabor.

Tako se i mladi Ivo Barulek, tek oženjen Ivkicom, kćerkom bogatoga seljaka Blaža Bahata, nalazi u žrvnju između, s jedne strane, crkvene glazbe i s druge strane stalnoga posla u mjesnom dućanu. U crkvenome je jazz orkestru mladoga župnika "glavna zvijezda" i trebao bi predvoditi orkestar u velikoj procesiji na Mariju Bisticu. No, s druge strane u izgledu mu je stalni i dobro plaćeni posao, ali... Cijena toga posla jest neodlazak na Bisticu i približavanje komunistima, te samim time otpadaju sve religijske obveze.

U svojim su namjerama iskreni jedino Ivo i Ivkica, na žalost svatko na svojoj strani, dok su njihovi pomagači u toj igri iz nekih prikrivenih razloga. Jedni navijaju za krštenje jer bi tako došli do nekih svojih novaca, a drugi su protiv jer žele napakostiti mladome župniku koji okuplja mladež.

Na osnovi filmskoga scenarija može se pak nešto reći i o samome jeziku, koji ostaje na

liniji gruntovečkoga izraza: bogati leksik, koji često svojom sočnošću, svježinom (iako ponekad to postiže arhaičnim izrazom, što je svojevrsni paradoks) sam uspijeva ponijeti, i uspješno iznijeti cijeli teret komičnoga efekta.

Još jednom možemo samo zažaliti za originalnom verzijom ove uspješne Kerstnerove komedije.

V GRUNTOVCU I DEVIZE KLIZE

Kerstnerova komedija "V Gruntovcu i devize klize" iz onoga je niza koji izravno nasljeđuje televizijski serijal o Gruntovčanima, njegove likove, kolorit izraza te donekle tematski okvir. Naime, u posljednjoj epizodi "Gruntovčana", nazvanoj "Ostajte ovdje" Dudek je krenuo stricu Jozefu u Njemačku, koji se obogatio ženidbom za bogatu Njemicu, na privremeni rad. No, prije nego je Kerstner pripremio samu komediju za kazališno izvođenje, izvedena je na Radio Zagrebu, u studenom 1986. godine radio komedija "Devize klize", u režiji Dejana Šorka, kojom je Kerstner uspješno razradio problem "deviza" u Gruntovcu. Nedugo potom, već u veljači 1985. godine, započinju probe već oprobane ekipe glumaca, Smiljke Bencet, Martina Sagnera, Zvonimira Ferenčića, Eugena Franjkovića i Mladena Šermenta, pod paskom redatelja Richarda Simonellija, a u okviru Kazališne sekcije "Gruntovčani", koja je djelovala u sklopu udruge za muzičko - estradnu djelatnost "Lira" iz Čakovca.

Premijerna je izvedba bila u Ludbregu, 10. lipnja 1986. godine, u zgradi Otvorenoga sveučilišta, s time da je dan ranije 9. lipnja, u Novom Zagrebu odigrana generalna proba za javnost, zapravo pretpremijera. Od tada je s uspjehom odigrano gotovo dvije stotine predstava, točnije 196, po gotovo svim krajevima Hrvatske i Slovenije, od Vinkovaca i Đakova do Pule.

Predstava "V Gruntovcu i devize klize" veliki dio svoje popularnosti na pozornicama diljem Hrvatske duguje duhovitoj Kerstnerovoj zamisli da među svoje stare likove i njihovu svakodnevicu ubaci jedan motiv izvana: novac, koji će radnju usmjeriti u različitim pravcima te je učiniti zanimljivom i dinamičnom. Naravno da je i u ovakvoj situaciji još više došao do izražaja Kerstnerov osjećaj za blagu duhovitost, te doradenost i punina jezičnoga izraza.

Komedija započinje nešto proširenije nego li radioizvedba. Naime, Dudek se sprema klati odojka za nekoga od direktora kad nailazi Martin Škvorc, mjesni rukovoditelj i započinje tiradu o tome kako se odojci ne smiju klati, kako je to zakonom zabranjeno i sl. No, kada sazna da je to odojak za direktora odmah se povlači sa svojim partijsko - poljoprivrednim tiradama. U to dolazi poštar i donosi Katalenićima pismo iz Njemačke, od strica Jozefa. Pismo čita i prevodi Presvetli, koji se tu našao s Cinoberom, što je Kerstneru poslužilo za nekoliko zanimljiv jezičnih komičnih situacija. Ali pismo nije pisao stric Jozef nego njegova supruga, strina Hanrl, kojoj hrvatski nije baš najjača strana, što i u tužnim trenucima ostavlja gledatelje nasmijanima. Iz pisma saznaju da je stric Jozef umro i da cijelo svoje bogatstvo ostavlja Dudeku. Trojica špekulanata koja su se našla odmah su izračunali o kolikim se tu milijunima radi te odlučuju započeti svoje male zakulisne igre ne bi li Dudeka privolili da baš

njima da novac. Martin predlaže tvornicu čepova, Presvetli seoski turizam, a Cinober mešetarenje s kamatama. No, Dudeka čeka još jedna važna prepreka, treba otići odvjetniku u Zagreb da se pročita oporuka. A na povratku ga već čekaju pohlepni susjedi da zajedno prebroje silne milijune, u koje su oni već sigurni. A Dudek ima iznenađenje za sve njih: odbio je uzeti nasljedstvo jer bi morao ići u Njemačku. Svi su razočarani Dudekovom odlukom, osim njegove Regice, jer njih dvoje zaista žaluje za stricom Jozefom, iako je bio škrt i nikada im ništa nije poklonio...

Razočaranje njegovih susjeda tim je veće što uskoro stiže drugo pismo iz Njemačke u kojem se kaže da je strina Hanrl umrla.

Velika uspješnost komedije "V Gruntovcu i devize klize" kod publike zasigurno nije slučajna. Gotovo dvije stotine predstava riječito govori samo za sebe o njezinoj uspješnosti i scenskoj doradenosti, tim prije što je predstava igrana i u velikim gradskim sredinama, tamo polučila velike uspjehe i time uspješno pobila tezu o ruralnosti, i samim time rubnosti, prema kojoj su uglavnom procjenjivali Kerstnera.

GRUNTOVEC JE MOJ DOM

Komedija "Gruntovec je moj dom" posljednje je Kerstnerovo kazališno ostvarenje, premijerno izvedeno 6. travnja 1991. godine u Draganićima u sklopu Kazališne sekcije Gruntovčani. Isprva je glumačka ekipa ostala ista kao i u "V Gruntovcu i devize klize", dakle Smiljka Bencet kao Regica, Martin Sagner kao Dudek, Mladen Šerment kao Presvetli, Eugen Franjković kao Martin Škvorc te Zvonimir Ferenčić kao Cinober. No, poslije je zbog spriječenosti Zvonimira Ferenčića Cinoberava uloga nešto prerađena i prilagođena novome liku, Štefu Gomazu, kojega je igrao Mato Jelić. Predstava je doživjela 47 izvedbi, a zadnja je bila u Ogulinu 12. lipnja 1994. godine. Nekima bi se moglo učiniti da je tih 47 izvedbi mali broj, no treba imati na umu da je u to vrijeme bjesnio rat u Hrvatskoj te da su i kazališta iznijela svoj teret rata. Kazališna je sekcija Gruntovčani opet posjetila dosta gradova u Hrvatskoj, od Slavonije do Istre, te neka mjesta u Sloveniji.

Komedija "Gruntovec je moj dom" svojevrsna je preradba najuspjelijeg Kerstnerova kazališno - komediografskoga ostvarenja "Weekenda u Gruntovcu", koji se uspješno igrao gotovo četiri sezone u zagrebačkome kazalištu Komedija. No, sam je tekst malo prerađen, prilagođen manjemu glumačkom ansamblu, ali jednim dijelom i potpuno promijenjen. I dok je u "Weekendu" sukob selo - grad razriješen u korist grada, dotle je u "Gruntovcu" rješenje donekle drugačije i Katalenići ipak ostaju na selu. Regica ponovno pokušava nagovoriti Dudeka da prodaju svoj grunt i odu u grad. No, njoj odlazak u grad ne predstavlja neku ideju o imaginarnome bogatijem životu, njoj su na pameti "...čudaj težeše stvari. Leta idu, a mi smo se na menjem. Još za ve nekaj zaslužimo, al kaj bu onda gda jenoga dana onemočamo? Kam pemo? Komu? Gdo nas bu dohranil? Če ve nekaj ne stvorimo, pod starost bummo s botom i s torbom od hiže do hiže išli."

Radnju je ove tročinske komedije Kerstner postavio na isti način kao i u "Weekendu", no

mora se priznati i da ju je malo razvodnio, prilagođujući je manjem broju glumaca. To usporavanje i retardiranje glavnoga toka, koje nema dramaturšku funkciju, nego čisto "zabavljačku", primjetno je u prvome činu kada Martin govori Regici o disproporciji, te naročito u drugome činu u Dudekovu zaljubljanju i savjetovanju s tecom Cinoberom o ljubavi. No, neovisno o tome glavna je nit komedije gradnja asfaltne ceste i dovođenje "fabrike" u Gruntovec, sama radnja kulminira kada Dudek sazna za plan općine da se njegova kuća sruši "na dobrobit sela", te kada, ne mogavši povjerovati da bi njegova nada, "fabrika Tehnobetona", mogla natjerati u "vandravce", odbija takvu pomisao. Svi zainteresirani pokušavaju ga uvjeriti da proda kuću zanimljivim neiskrenim tiradama o domoljublju, napretku sela i društva, skrivajući se iza osobnih koristi koje bi im asfalt donio. I kada je Dudek već slomljen, sav razočaran i pomiren sa sudbinom da će ubuduće moći provoditi samo vikend u Gruntovcu, dolazi kurir iz općine s pismom koje šokira sve nazočne - općina nema novaca i planovi o gradnji odlažu se za neko vrijeme. Svi su razočarani, svi osim Dudeka koji sada mirnije može reći: "Gruntovec je moj dom. Tu su se moji stari rodili i hmrlji, pak i ja sem se tu rodil i tu kanim hmreti".

Na kraju ovoga kraćeg prikaza Kerstnerovog kazališnog života možemo zaključiti da je njegov kazališni opus značajan i svakako neopravdano u sjeni uspjeha televizijskih serijala. Vidjeli smo da je Kerstner od samih svojih umjetničkih početaka bio upućen i vezan uz kazalište, isprva kao glumac, a potom i redatelj te da njegov kazališni rad kulminira komedijom "Weekend u Gruntovcu", njegovim najboljim scenskim ostvarenjem, koje svakako zaslužuje da ga upozna i šira publika. Prvi bi korak svakako bio tiskanje, a potom i uvrštavanje na zasluženno mjesto kajkavske komediografije, uz Tituša Brezovačkoga.

PRILOG

U prilogu donosimo popis mjesta u kojima je gostovala Kazališna sekcija Gruntovčani s kazališnim komadima Mladena Kerstnera "V Gruntovcu i devize klize" i "Gruntovec je moj dom". Ovaj popis može poslužiti i kao paradigmatički uzorak na osnovu kojega se može procijeniti kolika je popularnost Kerstnerovih komedija u Hrvatskoj, ali i izvan njezinih današnjih granica. Svi podaci koji slijede prikupljeni su zahvaljujući doista marljivom i dalekovidnom zalaganju glumice Smiljke Bencet, koja je uredno i točno bilježila kretanje "Gruntovčana". Ovim joj putem još jednom zahvaljujem.

"V GRUNTOVCU I DEVIZE KLIZE"

09. 06. 1986. Novi Zagreb, pretpremijera; 10. 06. Ludbreg, premijera; Petrinja, Zelina, Daruvar, Jaska, Samobor, Đurđevac, Donja Kupčina, Kamanje, Krapina, Varaždinske Toplice, karlovac, Rogaška Slatina, Zabok, Tuheljske Toplice, Duga Resa, Pregrada, Sisak, Krško, Senovo, Zaprešić, Kutina, Sveti Križ, Novi Marof, Ivanec, Nova Rača, Bjelovar, Krapinske Toplice, Ogulin, Čakovec, Donja Stubica, Oroslavlje, Jakovlje, Marija Bistrica, Črnomelj, Prelog, Subotica, Slunj, Čazma, Đakovo, Bedekovčina, Pitomača, Zlatar, Brežice, Jesenice, Bled, Ljubljana, Vrbovec, Delnice, Vrbovsko, Peklenica, Podturen, Varaždin, Radovljica, Velika Gorica, Dugo Selo, Đelekovec, Kapela, Sveti Petar, Križevci, Ljutomer, Logatec, Vrhnika, Koprivnica, Sesevete, Velika Pisanica, Krašić, Klinča Selo, Maribor, Novigrad, Virje, Rečica, Mursko Središće, Moravče, Mahično, Umag, Pazin, Velenje, Celje, Dubrovnik, Lendava, Prevalje, Šmarje, Žalec, Šmartno ob Paki, Šoštanj, Majšperk, Cirkovce, Legrad, Poreč, Buje, Pula, Rovinj, Koprivnički Ivanec, Novakovec, Škofja Loka, Tržič, Kočevje, Kranj, Slovenske Konjice, Zreče, Ormož, Obrež, Ribnik, Kamnik, Slovenjgradec, Štitar, Vinkovci, Stara Gradiška, Nova Gradiška, Brod Morvice, Rugvica, Ozalj, Vukmanić, Draganić, Rečica, Zabok, Ozalj, Hum na Sutli, Mali Bukovec, Belica, Radenci, Hotiza, Murska Sobota, Bled, Hrastovica, Mala Subotica.

"GRUNTOVEC JE MOJ DOM"

Draganić, premijera 06. 04. 1991., Rečica, Jaska, Zaprešić, Krapinske Toplice, Pregrada, Velika Gorica, Bedekovčina, Zabok, Marija Bistrica, Oroslavlje, Varaždinske Toplice, Ludbreg, Ozalj, Hum na Sutli, Senovo Krško, Dugo Selo, Beljajske Poljice, Duga Resa, Umag, Pazin, Mali Bukovec, Zelina, Belica, Mala Subotica, Križevci, Murska Sobota, Slovenske Konjice, Zreče, Hrastovica, Petrinja, Đurđevac, Koprivnica, Bjelovar (18.06.1991.), Kutina (15. 03. 1994.), Krapina, Zagreb, (Studentski Grad), Ravne na Koroškem, Lepoglava (11. 02. 1994.), Ludbreg, (25. 03. 1994.), Zlatar, Novi Marof, Varaždin (dvije predstave), Zagreb, (u "Vidri"), Jarun, (30. 05. 1994.), Ogulin, (12. 06. 1994.) - zadnja izvedba.

BIBLIOGRAFIJA MLADENA KERSTNERA

OBJAVLJENO:

Kabana br. 23, 1962., Mali romani, Novinsko izdavačko poduzeće Privreda, Zagreb
Gruntovčani, 1975., Grafičar, Ludbreg (humoristične pripovjetke)
Djetinjstvo u Gruntovcu, 1986., Školska knjiga, Zagreb
Falinga Imbre Presvetloga, Kaj br. 7-8, 1969., Zagreb
Cuksfirer Furdek, Kaj br. 7, 1973., Zagreb
Parade mora biti, Pogan, Popodne u Gruntovcu, Kaj br. 11-12, 1973., Zagreb
Gruntovčani, Republika br. 12, 1976., Zagreb
Gruntovčani, Arena br. 9, 1976., Ljubljana
Weekend u Gruntovcu, Kaj br. 6-7, 1978., Zagreb

U RUKOPISU:

Scenariji za televizijske serije:

"Mejaši", 1970., Televizija Zagreb
"Gruntovčani", 1975., Televizija Zagreb
"Dirigenti i mužikaši", 1989., televizija Zagreb

Kazališni komadi:

"Weekend u Gruntovcu", Komedija, 1978. (četiri sezone)
"Krstitke", Satiričko kazalište Jazavac, 1980.
"V Gruntovcu i devize klize", Kazališna sekcija Gruntovčani
"Gruntovec je moj dom", Kazališna sekcija Gruntovčani

RADIOKOMEDIJE:

30 - ak izvedenih na Rradio Zagrebu, no sačuvanih tek 10 - ak.

Literatura:

1. Milivoj Solar, Teorija književnosti, Školska knjiga, Zagreb, 1997.
2. Miroslav Šicel, Hrvatska književnost 19. i 20. stoljeća, Školska knjiga, Zagreb, 1997.
3. Grupa autora, Ludbreg, Narodno sveučilište Ludbreg..., Ludbreg, 1983.
4. Branko Hečimović, Repertoar hrvatskih kazališta, Globus, Zagreb, 1990.

ZAHVALE

Na kraju, htio bih zahvaliti mnogima koji su mi nesebično pomogli, dijeleći sa mnom svoja prava prisjećanja na prošle dane koje su proveli u blizini Mladena Kerstnera, te posebno članovima uže obitelji Kerstner, osobito gospođi Miri Kerstner, Mladenovoj supruzi, bez čije pomoći i povjerenja mnogo toga ne bi bilo ostvarivo.

Zahvaljujem:

Miri Kerstner i sinovima,
Bojani Šolčić,
Vlatki Fotak,
Smiljki Bencet,
Mladenu Medaru,
Verici Vidović,
Željku Vindakijeviću,
Biserki Prokeš,
Nikoli Novoselu,
Ljiljani Nofta,
Branku Hribaru,
Peri Kvirgiću,
Gradskom kazalištu Komedija, Zagreb
Satiričkom kazalištu Kerempuh, osobito Fadilu Hadžiću

Dubravko Bilić

Theatertätigkeit und Komödien von Mladen Kerstner

In diesem kurzen Beitrag über die Theatertätigkeit Mladen Kerstners wird der Entwicklungsweg dieses Theatermenschen vom Schauspieler und Regisseur bis zum Leiter einer Theatergruppe beschrieben. Hervorgehoben wird seine Bedeutung für die Entwicklung des Theaterlebens in Ludbreg von 1954 bis 1958, als er nach Slavonska Požega zog.

Der Hauptteil dieses Textes bezieht sich auf vier seiner Theatervorstellungen: "Vikend u Gruntovcu" (dt. Wochenende in Gruntovec), "Krstitke" (dt. Tauffest), "V Gruntovcu i devize klize" (dt. In Gruntovec fließen auch die Devisen) und "Gruntovec je moj dom" (dt. Gruntovec ist mein Zuhause). Jedes Stück wird einzeln beschrieben, behandelt wird seine Bedeutung und Rolle innerhalb von Kerstners Gesamtwerk sowie der Wert und die Kraft dieser Lustspiele.

Abschließend wird auch ein Verzeichnis der Ortschaften, in denen seine Stücke aufgeführt wurden, sowie eine ausführliche Bibliographie seiner veröffentlichten und unveröffentlichten Werke geboten.